

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaee, 1661

2 Nubere mœcha potest mœcho sejuncta marito.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

- 3 Tertio, si sola confessione cordis crimen possit deleri.
- 4 Quarto, si tempore orationis quis valeat reddere conjugii debitum.
- 5 Quinto, an vir sine consensu uxoris continentiam servare possit, vel si minus vel terroribus licentiam vorandi ab ea extorque valeat.

QVÆSTIO I.

Quod autem propter impossibilitatem reddendi debitum mulier à viro suo separari non possit, auctoritate Evangelica, & Apostolica probatur. Sic enim Christus ait in Evangelio: [Nulli inquit dimittere uxorem suam, nisi causa fornicationis] vel quia alter eorum sicut Augustinus exponit, fornicatus fuerit, vel ad quam alter alterum pertinere voluerit. Item Apostolus: b [Mulier, quanto tempore vivit vir ejus, alligata est legi ipsius.] non legi sibi reddendi debitum: sed non transferendi se ad alium. Item c [Vir, qui matrimonio juncti sunt, præcipio, non ego sed Dominus, uxorem à viro non distcedere, nisi causa fornicationis.] Evangelica itaq; & Apostolica auctoritate prohibetur mulier à viro suo distcedere, nisi ob causam illam cujusvis notissima: qua interveniente si distcesserit, oportet eam manere incontinentiam, aut reconciliari viro suo. Unde datur intelligi, quod impossibilitas reddendi debitum facit conjugii dissidium. Huic ita respondetur. Conjugium confirmatur officio, ut supra i probatum est: postquam vero officio confirmatum fuerit, nisi causa fornicationis, non licet viro uxorem dimittere, vel uxori à viro distcedere. Verum, antequam confirmetur, impossibilitas officio solvit vinculum conjugii.

i ¶ Vi supra videtur indicari e. non adhiberi & c. cum societas. sup. 27. q. 1. de qua re ibi notatum est.

c. i. ¶ Licet mulieri alteri nubere, quam ob frigiditatem vir cognoscere non poterit.

Unde scribit Gregorius. Joanni 1. Ravennati Episcopo.

Quod d' autem interrogasti de his, qui matrimonio juncti sunt, & nubere non possunt, si ille aliam, vel illa alium ducere possit? De quibus scriptum est: [Vir & mulier, si se junxerint, & postea dixerit mulier de viro, quod non possit coire cum ea, si potest probare per justum iudicium, quod verum sit, accipiat alium. Si autem ille aliam acceperit, separentur.]

i ¶ Joanni Repetenda sunt, qua sunt notata in hoc idem capitulo. sup. 27. q. 2.

C. II.

Item ex epistola ejusdem.

Requisisti e de his, qui ob causam frigide nature dimittunt se non posse invicem operam carni dante committere. Iste vero si non potest ea uti pro uxore, habeat eam quasi forem. Quod si retinaculum conjugale voluerint rescindere, maneant utrique innupti. Nam si huic non potuit concordare naturaliter, quomodo alteri conveniet? Si igitur vir aliam vult uxorem accipere, manifesta patet ratio, quia suggerente diabolo odii fomitem, exolam eam habuit, & idcirco eam dimittere mendacii falsitate molitur. Quod si mulier causatur, & dicit, volo esse mater, & filios procreare, & uterque eorum septima manu propinquorum tactis sacrosanctis reliquiis iurjurando dicat, ut nunquam per commissionem carnis conjuncti una caro effecti fuissent, videtur mulierem secundas nuptias contrahere posse. Humanum g. di-

a Mart. 19. sup. 28. quest. 1. c. idololatris 4. item si infidelitas.
b Rom. 7. c. 1. Cor. 7. d. sup. 27. q. 2. quod autem. Sent. 4. dist. 34. Burch. l. 9. c. 40. l. 10. p. 8. c. 118. Pann. l. 6. c. 119. Anf. l. 10. c. 26. Capit. 6. c. 35. e. l. 10. p. 8. c. 80. Sent. ibid. Poly. l. 6. tit. 4. Anselm. l. 10. c. 23. Burch. l. 9. c. 44. l. 10. p. 8. c. 182. Pannorm. l. 6. quib. 6. Greg. 2. f. al. ratione. g. Rom. 6.

eo propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem eo frigide nature est, maneat sine conjugio. Quod si de aliam copulam acceperit, tunc hi, qui iuraverunt, peccati crimine rei teneantur, & poenitentia peracta prima cogantur recipere conubia.

Hoc a autem servari præcipitur, cum uterq; idem locum Caterum si vir asseruerit se reddidi debitum uxori, & distceditur, cui potius fides habenda sit, reverti quartus.

c. III. ¶ In veritate viri confitatur, si mulier negat se cognitam ab eo.

De hiis in concilio apud Compendium habito ita statutum est.

Si quis accepit uxorem, & habuit eam aliquo tempore, & ipsa foemina dicit, quod nunquam concubavit ea: & ille vir dicit, quod sic fecit, in veritate viri creditur, quia vir caput est mulieris.

Ece, quod impossibilitas reddendi debitum, vinculum conjugii. Sed hoc de naturali impossibilitate factum est. Nam autem, malefici impedimentum, non frigiditas uxoris distion conjugate prohibente, à viro suo separata est. Unde patitur, si licet ei etiam in hoc casu à viro suo distcedere, & copulari.

c. IV. ¶ Quid de hiis, qui maleficiis impediunt, curare non possunt.

De hiis ita scribit Hincmarus Rheimensis Archiepiscopus.

Si e per sortitias, atque maleficas i, occultis operantem, concubitus non sequitur, hortandi sunt, quatenus ista eveniant, ut corde contrito, & spiritu humilitatis, & sacerdoti de omnibus peccatis suis duram confessionem faciant, & profundis lachrymis, & largioribus elemosinis, & orationibus, atque jejuniis Domino satisfaciant. In hoc exorcismos ac cætera ecclesiasticæ medicinæ munera ministri ecclesiæ, tales, quantum Dominus satisfaciant, ab Imbelech, ac domum ejus Abraham orationibus animarum sanare procurent. Quod si forte sanari non poterint, separari valebunt: sed postquam alias nuptias expectaverint, illis in carne viventibus, quibus juncti fuerint, per quos quos reliquerant, etiam si possibilibus concubiis reddita fuerit, reconciliari nesciunt.

i ¶ Maleficiis In vulgari sequebatur, artes & quædam est à peris, versibus caducitas, ac cætera obsequia.

Sed in hoc casu detur contrarius præmissi, capitulo Gregorius. Enim post possibilibus reddendam videtur separari ab eo, in quo dicitur impetrat, & redire ad præmissum. Hi autem veritate in casu copulata fuerat, primo reconciliari non poterit.

QVÆSTIO II.

Quod autem ei, cum quo prius fornicatione separati fuerint, nubere possit, superioris præmissi. Mortuus est enim sibi vir ejus. Ex quo patet, quod si quis ab eo separatus, ab ipsa lege soluta est. Unde patet, quod postquam nuptias, cui rali, tantum in Domino. Et si quis sine ecclesiastico iudicio, nulla causa distans, separatus fuerit ab ea distcesserit, an esset cogendus redire ad eam? In hoc statutum est in concilio Carthaginensi, cum venerat, cap. 30. f.

¶ Etiam in eodẽ manu scriptis, & quod in eodem cap. 30. citatur ex concilio Carthaginensi, in quo rali dicitur, sed in Agathensi, cap. 25. (ex quo statit in eodem cap. c. 231.) & Capit. 7. c. 201.

a Sent. 4. dist. 34. b Sent. ibid. Burch. l. 9. c. 44. l. 10. p. 8. c. 119. c. 110. Pann. l. 6. c. 119. c. Sent. ibid. l. 10. p. 8. c. 119. d. al. mutimina. e. 1. Cor. 7. c. 25.

C. I. ¶ Non licet alicui uxorem dimittere, nisi causa diffidit primario ecclesie prætor.
Resoluitur a, qui conjugale consortium nulla i gratia culpa dimittit, vel etiam dimiserunt, & nullas causas diffidit probabiliter proponentes, propterea sua matrimonium dimittant utat illicita, aut aliena prefu-
tione antequam apud Episcopos provinciales diffi-
ciliis causis dixerint, & priusquam in iudicio damnetur, uxore
sua abdicent, a communione sanctæ ecclesie, & po-
puli ceteri, pro eo quod fidem & conjugia maculant, ex-
communicantur.

C. II. ¶ Lex divina prohibet virum uxorem dimittere, nisi causa fornicationis.
Item Ambrosius super Lucam, ad c. 16.
Non ergo in subditos nefas est, in comparem fas est? dicitur ergo uxorem quasi i jure, sine crimine, & præmissa licere, quia lex humana non prohibet? Sed dicitur prohibere. Quomodo inobediens, Deum veritate regem Domini, cui obsequuntur etiam, qui le-
gitime. [Rogatus b. Deum conuincit, homo non speret.]
[Quasi iure] Sic etiam in vulgari B. Ambrosii codici-
bus. Item Gratiani manuscriptis est, quam scis vivere?

C. III. ¶ Ab his, causa cognita à viro suo dimissa, ad omnia restituitur.
Item Nicolaus Papa Carolo Regi.
Episcopi & ecclesiastica ab Eusebio Cæsariensi Episcopo, de muliere quadam, quæ pro d. casti-
tate accusabatur, ait. [Præceptum est ab Impe-
ratore legatum ut primo permitteretur ei rem familiarem
sua dimittere, tunc demum responderet obje-
ctionibus legatum ecclesiasticæ, quam vulgares,
pœnitentiæ præcipiunt.] ¶ Si e autem de mulieribus,
et de viris hinc constituta sunt, multo magis ec-
clesiasticis hominibus, & sacerdotibus sunt concessa.
¶ Item mulier meretricis Iustini in primo Apologético
per Iulianum, & Eusebium ecclesiasticæ historie l. 4. cap. 16. Verba
quæ non sunt in epistola Nicolai impressa, aut manuscri-
pta non sunt inueniuntur, sed habentur fere eadem in præfatione Iu-
stini in hunc locum collectio. Præfatus tamen Iustinus
de Epistola dicit. Fuisse autem in hoc caput translatus est
Iulianus & Iulianus.

C. IV. ¶ Nisi post restitutionem, nec de conjugio
solutio, nec de adulterii crimine intervi-
sum, & uxorem iudicium est
agendum.
Item Nicolaus Papa in epistola Carolo Regi.
¶ De conjugio fecerit, siue de adulterii crimi-
nis, siue de uxoris agendum sit, nulla ratio 3 patitur
solutio, cum Lothario posse inire conflictum, vel
solutum, necesse est scire certamen; nisi prius ad
proprietatem foretata sue potestati, & consanguineis
suis est, in quo nulla sit vis multitudinis formidanda,

C. V. ¶ Conjugia pentas interdicuntur his, qui
suis conjuges occiderunt.
**Unde Nicolaus Papa scribit Rodolpho Bituricensi
Archiepiscopo.**
Interfectores a suarum conjugum sine iudicio, cum non
addis, adulterarum, vel aliquid huiusmodi, quid aliud
habendi sunt quam homicide, ac per hoc ad poenitentiam
redigendi; Quibus penitus conjugium denegatur,
exceptis adolescentibus, de quibus est beati Leonis
Pape xxv. i. regula Decretalium, imò indulgentia
observanda.
i. ¶ xxv. Hoc eodem numero habetur in codice canonum inter
decreta seu regulas Leonis.
In hoc capite videtur Nicolaus b. permittere maritus, causa ad-
ulterii, vel alterius huiusmodi criminis, uxorem suam interficere. Sed
ecclesiastica disciplina spirituale gladio, non materiali criminosis fo-
riri iubet: illo videlicet gladio, quo Petrus iubetur mactare &
manducare. De quo etiam Christus ait in Evangelio: c. [Non
veni pacem mittere in terram, sed gladium.]
C. VI. ¶ Non licet alicui uxorem suam adulteram
occidere.
Hinc Idem Nicolaus scribit Albino Archiepiscopo.
Inter hæc sanctitas vestra addere studuit, si cuius u-
xor adulterium perpetraverit, utrum marito illius
liceat secundum mundanam legem eam interficere. Sed
sancta Dei ecclesia mundanis nunquam confringitur legi-
bus: gladium non habet, nisi spirituale: non occidit,
sed vivificat.
C. VII. ¶ Poenitentia eius, qui propriam
ab his, causa perimere uxorem.
Item Pius Papa.
Quicumque e. propriam uxorem absque lege, vel f. si-
ne causa, & certa probatione interfecerit, aliamque
duxerit uxorem, armis depositis, publicam agat poenitentiam;
& si contumax fuerit, & Episcopo suo inobediens, ex-
titerit, anathematizetur, quoique consentiat. Eadem
lex erit illi, qui seniores suum interfecerit.
C. VIII. ¶ Poenitentia Hestulphi, qui uxorem
suam interfecit.
Item Stephanus Papa V. Hestulphi.
Admonere. g. te cum lachrymis, & multo gemitu cor-
dis curamus, fili Hestulphi: sed non filius debes dici,
qui tam crudeliter infelix homicidium perpetrasti.
Nam occidisti uxorem tuam, partem corporis tui, legi-
timo matrimonio tibi sociatam, sine causa mortis, non
tibi resistentem, non insipientem quoquomodo vitæ
tuæ. Non invenisti eam cum alio viro nefariam rem

a. Sent. 4. dist. 31. l. 100 p. 3. c. 117. Pann. l. 7. c. 17. infra, ead. in ado-
lescentia, b. Sent. ibid. * Al. 10. c. Matr. 10. d. Sent.
ibid. Polyg. l. 6. tit. 10. l. 100 p. 3. c. 124. & 333. Pann. l. 7. c. 14. c. Sent.
ibid. Bure. l. 6. c. 37. l. 100 p. 3. c. 36. An. l. 10. c. 16. Simile 3. Capit. c. 149.
f. Al. g. Burchard. l. 6. cap. 40. l. 100 p. 3. cap. 126. Pann. m.
l. 7. c. 16.

& non sit difficile testes producere, vel ceteras personas, que tam à sanctis canonibus, quam à venerandis Romanis legibus in huiusmodi controversiis requiruntur.
¶ Epistola ex qua acceptum est hoc caput, habetur Romæ in codice monasterii Dominicanorum, & ex ea aliqua sunt addita & emendata.
3 pars. In hoc capite quævis videatur causa exposita, quare sua auctoritate non licet alicui uxorem dimittere, qua cessante, ipsa quoque, prohibitio cessare videtur; tamen quia ipsa separatio pœnis est, & pœnis nulli est inferenda, nisi per iudicem, generaliter hoc intelligendum est, ut si ve ob causam præmissam, siue nulla causa existente, non liceat alicui auctoritate uxorem dimittere. Quod etiam de pœna homicidii, vel quolibet alia intelligendum est.

C. V. ¶ Conjugia pentas interdicuntur his, qui
suis conjuges occiderunt.
**Unde Nicolaus Papa scribit Rodolpho Bituricensi
Archiepiscopo.**

Interfectores a suarum conjugum sine iudicio, cum non addis, adulterarum, vel aliquid huiusmodi, quid aliud habendi sunt quam homicide, ac per hoc ad poenitentiam redigendi; Quibus penitus conjugium denegatur, exceptis adolescentibus, de quibus est beati Leonis Pape xxv. i. regula Decretalium, imò indulgentia observanda.
i. ¶ xxv. Hoc eodem numero habetur in codice canonum inter decreta seu regulas Leonis.
In hoc capite videtur Nicolaus b. permittere maritus, causa adulterii, vel alterius huiusmodi criminis, uxorem suam interficere. Sed ecclesiastica disciplina spirituale gladio, non materiali criminosis foriri iubet: illo videlicet gladio, quo Petrus iubetur mactare & manducare. De quo etiam Christus ait in Evangelio: c. [Non veni pacem mittere in terram, sed gladium.]
C. VI. ¶ Non licet alicui uxorem suam adulteram occidere.
Hinc Idem Nicolaus scribit Albino Archiepiscopo.

Inter hæc sanctitas vestra addere studuit, si cuius uxor adulterium perpetraverit, utrum marito illius liceat secundum mundanam legem eam interficere. Sed sancta Dei ecclesia mundanis nunquam confringitur legibus: gladium non habet, nisi spirituale: non occidit, sed vivificat.
C. VII. ¶ Poenitentia eius, qui propriam ab his, causa perimere uxorem.
Item Pius Papa.

Quicumque e. propriam uxorem absque lege, vel sine causa, & certa probatione interfecerit, aliamque duxerit uxorem, armis depositis, publicam agat poenitentiam; & si contumax fuerit, & Episcopo suo inobediens, extiterit, anathematizetur, quoique consentiat. Eadem lex erit illi, qui seniores suum interfecerit.
C. VIII. ¶ Poenitentia Hestulphi, qui uxorem suam interfecit.
Item Stephanus Papa V. Hestulphi.

Admonere. g. te cum lachrymis, & multo gemitu cordis curamus, fili Hestulphi: sed non filius debes dici, qui tam crudeliter infelix homicidium perpetrasti. Nam occidisti uxorem tuam, partem corporis tui, legitimo matrimonio tibi sociatam, sine causa mortis, non tibi resistentem, non insipientem quoquomodo vitæ tuæ. Non invenisti eam cum alio viro nefariam rem

a. Sent. 4. dist. 31. l. 100 p. 3. c. 117. Pann. l. 7. c. 17. infra, ead. in adoles-
centia, b. Sent. ibid. * Al. 10. c. Matr. 10. d. Sent.
ibid. Polyg. l. 6. tit. 10. l. 100 p. 3. c. 124. & 333. Pann. l. 7. c. 14. c. Sent.
ibid. Bure. l. 6. c. 37. l. 100 p. 3. c. 36. An. l. 10. c. 16. Simile 3. Capit. c. 149.
f. Al. g. Burchard. l. 6. cap. 40. l. 100 p. 3. cap. 126. Pann. m.
l. 7. c. 16.

cientem: sed concitatus a diabolo, impio furore inflam-
 matus, latronum more atrociori eam gladio tuo, crude-
 lior omni bestia, interemisti: & nunc post mortem ejus
 adis iniquitatem super iniquitatem, filiorum tuorum
 inprobe Prado. Qui matri non pepercisti, & filios tuos
 orphanos fecisti, inducere super eam vis mortis causam
 post mortem: per unum homicidam, & reprobam resem
 inculcare vis mortuam. Quoniam nec Evangelium, nec
 ulla divina humanaque lex unius testimonio etiam ido-
 neo quempiam condemnat vel justificat, quanto ma-
 gis per ipsum flagitiosissimum, & celestem nec illa vi-
 va debuit condemnari, nec i a te post ejus mortem ac-
 culari: Prius causa criminis subtiliter erat investigan-
 da: & tunc, si ita fuisset inventa, secundum legis a tra-
 ditum debuit accipere ultionis vindictam. Nam si verum
 (quod absit) fuisset, sicut ille adulter meminit est, post
 septem annos poenitentia peccata dimittere eam per
 approbatam causam poterat, si voluisset: occidere ta-
 men eam nullatenus debuisti. Non enim vult Deus mor-
 tem peccatoris, sed ut convertatur ad poenitentiam, & vi-
 vat. Idcirco placet tibi consilium nostrum, & hoc fac,
 quod melius tibi, leviusque videri poterit: miserere animæ
 tuæ, ut non sita sibi metipsum homicida. Relinque qua-
 propter te rogamus, hoc malum h seculum, quod te
 traxit ad immanissimum peccati facinus: ingredere mo-
 nasterium, humiliter sub manu Abbatis, & multorum fratrum
 precibus adjutus, observa cuncta simplici e animo,
 que tibi fuerint imperata, si forte ignoscit infinita Dei
 bonitas peccatis tuis, & refrigeret animam tuam, prius-
 quam crucieris perpetuis flammis. Hoc levius & melius
 tibi esse certissime scias. Sin autem publicam poeniten-
 tiam, permanens in domo tua, vel in hoc mundo, vis age-
 re (quod peius tibi & durius, & gravius esse non dubites);
 ita, ut agere debes, exhortamur, omnibus diebus quibus
 poenitere debes, vinum & siceram non bibas; carnem nul-
 lo unquam tempore comedas, praterquam in Pascha, &
 in die Natalis Domini: in pane, & aqua, & sale poeniten-
 tiam age: in jejuniis, & vigiliis, & orationibus, & elee-
 mosynis omni tempore persevera: armis nunquam cin-
 gere, nec in quolibet loco litigare presumpas. Vxorem
 nunquam ducere, concubinam non habere, nec adulterii
 committere audeas: in balneo nunquam laventis, in con-
 vivitiis luxuriam nunquam te misceas, in ecclesia segregatus
 ab aliis Christianis post offitium & postes humiliter te
 reponere, ingredientium & egredientium suppliciter ora-
 tionibus commendanda te, communionem corporis & sangui-
 nis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existi-
 mes: in ultimo tamen exitu vitæ tuæ die, si merueris, pro
 viatico, si sit qui tribuat, tantummodo venialiter ut acci-
 pias, tibi concedimus. Sunt et alia multa, que tibi ni-
 mis durius, & satis acris erant juxta magnum pondus
 peccati, infelix, adicienda. Sed si hæc omnia, que tibi
 misericorditer supradicta sunt, perfecte corde, Domino
 auxiliante, feceris, & custodieris, confidimus de immen-
 sa Dei clementia remissionem habiturum te tuorum pec-
 catorum, & secundum dictum a justis, bonique pastoris
 resolvere te sancta ecclesia ab hoc vinculo peccati in ter-
 ris, ut per ipsum gratiam, qui eam suo sanguine acqui-
 vit, solutus sis in caelis. Sin autem aliter feceris, & san-
 ctæ matris ecclesiæ tam salubrem admonitionem de-
 spereris, ipse tibi sis iudex, & in laqueo e diaboli, quo
 irretitus teneris, permanebis, & sanguis f tuus super ca-
 pit tuum: nos alieni a consortio tuo pro aliorum filio-
 rum Dei salute, ipso opitulante, omni sollicitudine niti-
 mur desudare, & Domini misericordiam attentius quoti-
 die implorare.

i ¶ Nec a te] Apud Burchardum & Ivonem legitur, nec poteris post mortem ejus excusari.
 a Execl. 31. b al. malignum. c al. supplicii. d. al. imperium. e Osa 4. f Matth. 19.

C. IX. ¶ Potius uxore vivente aliam ducere, quam humanum sanguinem fundat.

Item Augustinus de adulterio conjugii, lib. 2. cap. 11.

SI (a quod verius dicitur) non licet homini Clau-
 dere, quod non licet, jam facit adulterium, & non licet tibi, quod non licet? Cum enim
 secundum legem Christi illicitum sit, five adulterium
 cadere, five illa vivente alteram ducere, ad utrumque
 nemendum est, non illicitum pro illicito faciendum. Si
 nimirum factus est, quod non licet, jam facit adulterium
 & non facit homicidium, ut vivente uxore sua aliam
 ducat, & non humanum sanguinem fundat. Quod si
 utrumque nefarium, non debet alterum pro altero
 trahere, sed utrumque vitare.

4 pars. In premissis auctoritatibus quæque prohibent
 uxorem conjugii sui occidere: sed permittunt post septem
 annorum poenitentiam eis illas dimittere. Si autem illas
 jubent sine se conjugii perpetuo manere: nisi forte post
 juvenilis incontinentia ad matrimonium contrahenda ea
 dicitur impedire. Clerici autem continent, si uxorem
 ducant, sine uxoris acerbitate habere eos in caelis, ut
 eas cogere: non tamen usque ad necem effigere.

C. X. ¶ Clerici si uxorem peccatoris, prater necem eam domi custodiant, & ad salutem eas cogant jejunia.

Unde in Toletano concilio l. 27. legimus.

PLacuit 6. ut si quorunque clericorum
 peccaverint, ne forte potestatem peccandi p
 ant, accipiant mariti eorum hanc potestatem, par
 cem custodiendi ac ligandi in domo sua, ad p
 ria, non mortifera eas cogentes: ita, ut i
 tici pauperes auxilium ferant, si servitia fore non
 ant. Cum uxoris autem ipsi, quæ peccatorum
 cibum sumant, nisi forte ad timorem Dei sua poenit
 tia revertantur.

5 pars. Nunc autem queritur, quare facta carnis
 stitutum, ut post septem annos poenitentia in presb
 vocetur.

C. XI. ¶ Quare strigatium post septem annos in presbiterium statim poenitentia redat.

De his ita scribit Isidorus ad Massimianum c. 10. scopus, in prelatone ad levitum de summo bono.

LOCUS d ipsum, quod canonum censura post
 annos remeare poenitentem in presbiterium
 præcipit, &c. ut in 1 tractatu ordinandorum de
 ex electione proprii arbitrii, sancti Patres, sed
 sententia divini iudicii sanxerunt. Nam legitur
 Maria e foror Aaron prophetissa, dum f
 his g advenit. Moysem incurrit illæ delictum
 stigmate lepra perflua est: cumque peccet Maria
 mundaretur, præcepit eam Deus extra castra
 diebus egredi, & post emundationem rursus castra
 tra admitti. Maria ergo foror Aaron, cum
 sacerdotis, quæ dum superbia decideret, fornicatione
 gitationum h maculatae contagio, extra castra
 ptem diebus, hoc est, extra collegium sanctæ ecclesiæ
 ptem annis projectur, ut post emundationem
 loci, vel pristina dignitatis recipiat mercedem, & post

a Ivo p. 2. ca. 291. Panormi l. 7. c. 7. b Ivo p. 2. ca. 291. c al. Massimianum. d Rabanus l. 1. p. 1. cap. 2. e Augustinus lib. 8. cap. 27. Ivo p. 2. ca. 291. f Ivo p. 2. ca. 291. g al. cum. h al. corruptio.

In fine autem epistole adiciendum putavi, ut quodcumque in his conciliorum discors sententia invenitur, illius sententia magis teneatur, cujus antiquior aut potior erit auctoritas.

¶ In fine autem epistole adiciendum putavi, ut quodcumque in his conciliorum discors sententia invenitur, illius sententia magis teneatur, cujus antiquior aut potior erit auctoritas.

¶ In fine autem epistole adiciendum putavi, ut quodcumque in his conciliorum discors sententia invenitur, illius sententia magis teneatur, cujus antiquior aut potior erit auctoritas.

C. XII. ¶ Penitentes in matrimonium contrahere prohibentur.
Videlicet Stricensis Papa, epist. 1. ad Himerium Episcopum, c. 5.

De his vero non incongrue dilectio tua Apostolicam sententiam credidit consulendam, qui acta penitentia, tanquam canes ac fues ad vomitus pristinos & volutabiles edentes, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & nova conjugia, & inhiibitos denuo appetivere commones quorum profectam incontinentiam generati post abluentionem filii prodiderunt. De quibus jam diligens non habent penitendi, id duximus decernendum, ut sola circa ecclesiam fidelibus oratione jungantur, sacraque plebem celebrantibus (quamvis non mereantur) inseruire, a Domine autem mente convivio segregentur, ut habetis diffinitione correpti, & ipsi in se sua eterna colligant, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab ebullientia cupiditatis retrahantur. Quibus tamen (quoniam emilli fragilitate ceciderunt) viatico munere, cum ad Domini cœperint proficisci, per communionis gratiam volumus subveniri: quam formam & circa mulieres, que se post penitentiam talibus pollutionibus devenerunt, servandam esse censuimus.

¶ In fine autem epistole adiciendum putavi, ut quodcumque in his conciliorum discors sententia invenitur, illius sententia magis teneatur, cujus antiquior aut potior erit auctoritas.

C. XIII. ¶ Ex indulgentia conjugia post penitentiam legitimam non veniunt.
Videlicet Leo Papa Galensis Episcopo Trapolitano scribit.

Admittis a quibusdam, quod in vestris dicecesibus se finibus Christianorum cœtus levi occasione se liberant penitentis iugo, dicentes, quia si peccatum agimus, conjugii debemus relinquere copiam, in quo errant, & de veritate calle discedunt, que pro omnibus illicitis penitentiam, unumquique suum cunctis cultor sustinet ac peragere summopere debet, dicente d. Domino: [Penitentiam agite,

appropinquabit enim regnum cœlorum.] Conjugium vero legitimum nulli orthodoxorum penitentiam sustinenti solvere licet. ¶ Sacris eos vos expedire eloquis edocete, ut ab erroris eripiantur caligine, & licitis copulationibus juncti, de omnibus illicitis penitentiam agere procurent.

C. XIV. ¶ Perpetuo lapsam juvenilis incontinentiam non negavit penitentibus licita conjugia.

Item Leo Papa ad Rusticum, epist. 99.
ul. 97. c. 11.
In adolescentia constitutus, si urgente aut metu mortis, aut captivitate periculo penitentiam gessit, & postea timens lapsum incontinentia juvenilis, copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur esse venialem, si præter conjugem, nullam omnino cognoverit. In quo tamen non regulam constituimus, sed quid fateri tolerabilius estimamus.

C. XV. ¶ Hac penitentia est impenitentia, qui matrem occidit.

Item Nicolaus Papa Rhariole a Episcopo sancte ecclesie Argentoratensi.

7. Item b. presentium matricidam esse cognovimus. Cui præcipimus, ut sub penitentia iugo permaneat: ita ut per annum integrum ecclesiam non ingrediantur, sed ante fores basilicæ orans, & deprecans Deum perseveret, qualiter tamen eripiantur pœculo. Coniuncto vero anni circulo introeundi in ecclesiam licentiam habeat: tamen inter audientes stet, sed non dum communicet. Completis autem trium annorum circulis sacra communionis ei gratia conceditur, oblationibus vero non offerat, nisi prius aliorum septem annorum curricula expleantur. ¶ His autem omnibus amissis, que temporibus carnem non manducet, nec vinum bibere præsumat, exceptis festis diebus, atque Dominicis, & a Pascha usque ad Pentecosten. Et quocumque ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, sed pedibus proficiatur, arma non sumat, nisi contra paganos, jejinet autem tribus diebus per hebdomadam usque ad vesperam. A propria quidem, ac legitima conjugio non separetur, ne in fornicationis voraginem corrumpat, quod ne fiat, optamus. Si autem ante annorum trium cursum finis vitæ illius appropinquaverit, corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi particeps fiat: si e autem, ut supra statuimus efficiatur: tamen, si illius conversionem d. & lachrymarum fontem in omnibus videlicet floridis actionibus, & optimis operibus pallulare, humanis circa eum vestra sollicitudo pervigil appareat, mitissime omnibus demontretur.

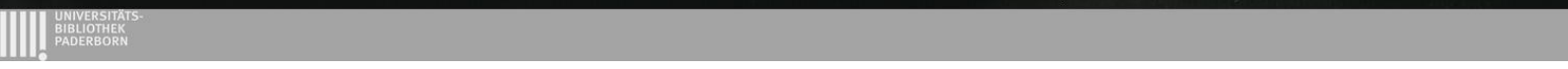
¶ Penitentia pariteridarum, que hic præcipitur, habetur in Concilio Vuormaciensi, c. 30.

C. XVI. ¶ Post dignam penitentiam adolescentibus permittuntur licita conjugia.

Item e.
¶ Si quis cum duabus fuerit fornicatus, & aut cum his personis, de quibus sancta scriptura prohibet, si dignam egerit penitentiam, & castitatis non valuerit continentiam sustinere, liceat ei legitimam in conjugio uxorem accipere: similiter & mulieri, que tali fuerit scelere lapsa, ut fornicationis non perducatur ad chaos: sed hoc de laicis viris ac mulieribus solummodo statuimus.

¶ Ivo citat hoc, quemadmodum & sequens, ex Nicolo ad Carolum Archiepiscopum & eius suffraganeos. Idem vero habetur in Concilio Vuormaciensi, cap. 33. nisi quod pro illis verbis, lapsa,

a. ad Rodulpho. b. Poly. l. 6. in. 10. Anselm. l. 11. c. 32. Burch. l. 6. c. 46. Ivo p. 10. c. 137. c. Vide Rhenanum ad finem Terullianæ operum. d. al. conversationem. e. al. idem. f. In Concilio Vuormaciensi, c. 33. idem habetur.

ut fornicationis non perducatur ad chaos, in eo legitur, lapsa fornicationis, liceat.

C. XVII. ¶ Punitur, qui hoc crimina commisit, non tamen legitimam dimittat uxorem.

Item a.

SI quis cum matre fornicatus fuerit spiritali, anathematis, ut scitis, percutitur ictibus. Similiter autem & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quam de sacro fonte baptismatis suscepit, aut cum illa, quam ante Episcopum tenuerit, cum sacro chrismate fuerit unctus, fornicationis perpetraverit scelus: leguimam tamen, si habuit, non dimittat uxorem.

9 pars. Quos 2 enim Deus conjunxit, iudex sua auctoritate separare non debet.

¶ Cum matre] Sic in Pannormia, & apud Irenem p. 9. e. 36. sed apud eundem p. 1. c. 13. legitur: si quis cum commatre, sicut etiam in concilio Vnormaciensi.

¶ Quos enim] Hac non sunt in Vnormaciensi, neq. apud Irenem, sed sere eadem in Pannormia.

C. XVIII. ¶ Non homo separat, qui pœna condemnat.

Quoniam Hidorus hoc aliter intelligat, dicens.

Quos & Deus conjunxit, homo non separat. Quare si quomodo subaudi violenter, sine lege, absque ratione, quos Deus conjunxit, homo non separat. Non enim homo separat, quos pœna condemnat, quos reatus acculat, quos maleficium coardat.

Verum hoc pro his dictum intelligitur, quos iudices saculi pro suis sceleribus legum severitate percussit, quos vel morte puniunt, vel deportari jubent.

C. XIX. ¶ De eodem.

Item ex Concilio Toletano VI. c. 8.

10. ANTIQVI d. & sanctissimi est patris sententia Papæ Leonis, ut is, qui in ætate adolescentia positus, dum mortis formidat casum, pervenerit ad penitentiam remedium, si conjugatus forte & fuerit incontinens, ne postea adulterii lapsum incurrat, redeat ad pristinum conjugium, quousque possit adipisci temporis maturitate continentiam statum: quod nos sicut de viris, ita de feminis æquo modo censemus. Non quidem hoc generaliter, & canonicè est præceptum, sed constat à nobis pro humana fragilitate indulgulum. Et duratur ratione, ut si is, qui penitentiam non est legibus deditus, ante ab hac vita decesserit, quam ex consensu ad continentiam unus eorum fuerit regressus, superstiti non liceat denuo ad uxoris transire amplexus. Si autem illius vita extiterit superstes, qui non accepit absolutionem penitentiam, nubat, si se continere non potest, & alterius confortio fruatur uxoris. Quod de utroque scitu quomodo à nobis manifestum esse debet decretum: ita videlicet, ut in omnibus sacerdotis expectetur ordinatio, ut iuxta quod aeternam aptam perpexerit, penitentiam, absolutionis, vel distinctionis tribuat legem.

¶ Vnus eorum] In antiquis conciliorum editionibus est, eorum unde: in uno Vaticano codice, alter eorundem: in codice Lucensi regno, ad continentiam eorum fuerit. In posterioribus autem Colonensibus editionibus, alter ad continentiam eat, unde fuerit regressus. Inq. in tanta varietate retenta est vulgata lectio Gratiani, qua est in manuscriptis quos, ipsius exemplaribus.

¶ Vnus eorum] In antiquis conciliorum editionibus est, eorum unde: in uno Vaticano codice, alter eorundem: in codice Lucensi regno, ad continentiam eorum fuerit. In posterioribus autem Colonensibus editionibus, alter ad continentiam eat, unde fuerit regressus. Inq. in tanta varietate retenta est vulgata lectio Gratiani, qua est in manuscriptis quos, ipsius exemplaribus.

a al. Idem. b In eodem concilio, cap. 34. In part. 1. c. 131. & part. 2. cap. 26. Pannorm. l. 7. c. 6. c. Matth. 19. d. Sup. ad. in adolescentia. e. al. est fort. f. al. benedictionem. g. al. alterius.

TRACTATUS DE

PENITENTIA.

QVÆSTIO III.

Hæbreiter decursi, in quibus extra negotia sum quantum evagati sumus, ad propostam quaestione pertractandam (qua quaeritur.

DISTINCTIO I.

Vtrum sola cordis contritio, & secreta satisfactio, an etiam confessionis, possit Deum satisfacere, & redimere. An enim qui dicunt, quemlibet crimine veniens sine confessione in ecclesia, & sacerdotali iudicio posse prouteri, iuxta illud, ubi sit super Lucam ad cap. 22.

¶ Gratianus ad explicandam hanc tertiam quaestione attulit. Quam per longam tractationem, qui non solum in septem distinctiones diversificat. In antiquioribus etiam pluribus nullis est distinctionum separata: in aliquibus vero margine tantum est, distinctio prima, secunda, &c.

¶ Vtrum sola] Hac conjuncta sunt cum separata, quemadmodum in pertractatu suo conjuncta, ad hanc evocantur.

C. I.

Petrus a doluit & flevit, quia erravit, ut homo. Invenio, quid dixerit, invenio, quod fuerit. Invenio mas ejus lego, satisfactionem non lego.

C. II.

Lachrymæ & lavent delictum, quod voce pudet confiteri.

¶ Item] Sequatur, Joannes Chrysostomus, quem hæc ipsa omnino verba non sunt inveniunt. Sed post Ambrosium post ultima verba capitula præcedunt, quibus quod defendi non potest, abolveri potest. Lachrymæ delictum, &c. & Ambrosium uti magis inveniuntur.

C. III.

Sacrificium & Deo spiritus contribulatio, cum humilitate Deum non despicimus.

C. IV.

Dixi d. confitebor ad verum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem peccatorum meorum.

C. V.

¶ Quod Augustinus exponens ait. Magna & pietas Dei, ut ad solam penitentiam peccata dimiserit. ¶ Nondum pronuntiat, tamen Deus jam audit in corde, quia ipsum dicitur si quoddam pronuntiare est. Votum enim penitentia reputatur.

¶ Intium usq. ad vers. Nondum, est Callidus, qui glossa ordinatur, & magister. Quæ veri sequuntur, parte sunt ex B. Augustino.

C. VI.

¶ Iquis si non dicam rapere, sed arceatere, modo jungendi causa matrimonii facit, ut si gines ausus fuerit, capitali pœna feriatur.

C. VII.

¶ Item lib. 2. tit. de postulando Imp. Leo & Anastasius Nicænas Presbitero præter.

Nemo vel in foro magnitudinis suæ, vel in publico iudicio, vel apud quemquam ipsius auctoritatis dat ad togarum confortium, nisi factus in publico iudicio religionis fuerit imbutus mythenis. Si autem aliquid quoquo modo, vel quadam malitiositate

a Sent. 4. dist. 17. Luc. 22. b hoc dicitur c. P. d. P. d. 31. e. Gloss. d. in eam hanc ex August. & f. d. s. d. 17. q. 1. qui bona, vest. magis pœna. f. d. s. d. 17. q. 1. f. qui non dicitur. g. d. s. d. 17. q. 1. f. qui non dicitur.